

ליוניגר מדבר

הרמטכ"ל מנהל משא ומתן עם ליוניגר

לדבר עם החיילים במתינות ובאורך רוח, למרות שלפעמים זה קשה. כאשר ניצב בפניך בחור בן 18, לזהט וגלהט, לעיתים קשה מאד לשמור על הויכוח שלא יסטה מהפסים הנכונים, אבל אנחנו שומרים. אני לא נהנה כאשר העניין מגיע להנפת אגרופים. ואני יודע שזה קרה לפעמים בין המתחילים והחילים, ואני מצטער על זה. אבל אני לא רואה אסון אם במלחמה על ארץ ישראל יחטוף איוה חייל בוקס. מובן שיש להימנע מכך, אבל זה לא אסון.

מה עשית עד מילחמת ששת הימים?

עדיין לא הגיע הזמן לשחרר את עבר־הידן

הרי אז לא היתה בעיה של שטחים כבושים.

העניין כולו טובב סביב "לרדת מן החומה". הגויים תקפו אותנו ראשונים, ניצחנו ושחררנו את אדמת ארץ ישראל.

אתה יודע שגם עבר־הידן המיורחי הוא אדמת ארץ ישראל, ולא שמעת אותנו דורשים מצה"ל לצאת ולכבוש את עבר־הידן המיורחי. הערבים לא ירדו עדיין מהחומה שם.

שים לב שכל מילחמות עם ישראל, מאז יהושע בן־נון, היו מילחמות שלא אנחנו התחלנו בהן.

עדיין לא הגיע הזמן לשחרר את עבר־הידן המיורחי. אני יודע שמבחינת העולם ודעת־הקהל, אי אפשר היום לשחרר את כל ארץ־ישראל, אם כי אני לא חסיד הדיעה שיש לוותר על הכותל המערבי עבור חייו של חייל צה"ל אחד. לעיתים יש להילחם על הדברים הקדושים, אפילו אם משלמים את המחיר, אבל הזמן לשחרר עבר־הידן המיורחי עדיין לא הגיע.

אני יודע שכיום אי אפשר לעשות את זה. כל מה שאנחנו עושים, אנחנו עושים לאחר שיקול ובדיקה אם יש לנו סיכוי להצליח באותו זמן.

בכל מה שעשיתם עד כה הצלחתם?

בוודאי. אני לא מתכוון רק לזה שאנחנו יושבים בקדום, אנחנו הצלחנו לעורר את העם — לזה אני מתכוון.

ומה הדאה?

בשיחות שיש לנו ביננו לבין עצמנו, אני תומך בחידוש הפעולות. אני מתכוון לפעולות הסברה, לימוד, וגם לפעולות בשטח.

עוד התנחלויות והפגנות?

עוד הרבה התנחלויות והרבה הפגנות! אנו עוסקים בכך ממש בימים אלה!

אני יודע שמאשימים אותי בזה. אפילו שימעון פרס אמר שזו היתה הצגה.

כשהייתי צעיר, ילד בן 8 בבית־הספר, שיחקתי בהצגה את אנטיכוס הרשע, ואז אמרו עלי שיש לי כישרון מישחק, אבל מאז לא שיחקתי.

אני רוצה פעם אחת ולתמיד להסביר מה היה אז בסבסטיה. את ההודעה שפרס צריך להגיע קיבלנו חצי שעה לפני שהוא הגיע. מייד התכנסנו, מוכיחות הגוש וחברים שהיו במקום. 90 אחוזים מאיתנו חשבו שפרס בא כדי להודיע לנו שאנחנו יכולים להישאר במקום. רק 10 אחוזים אמרו שאולי הוא בא להודיע לנו שאנחנו צריכים להתפנות. היה לנו רק חצי שעה זמן, ולא היתה לנו די שהות כדי לדון בדברים ביישוב הדעת.

כאשר מישוהו אמר שאולי יבוא פרס כדי לפנות אותנו, אמרתי, כבדרך אגב, שאז צריך יהיה לעשות קריעה. ושהגיע פרס נפלו עלינו דבריו בפיתאומיות, והיו מכה קשה. אז נזכרתי בדברים שלי עצמי, ועשיתי קריעה. לא היה כאן שום עניין עם הצגה.

רבנים צעירים אחרים החושבים כמוך אינם נוקטים בשיטות שלך. אין הם מנפנים באגרופים ואינם מגיעים להתנקשויות עם הי ממשדה ועם הצבא. מדוע אתה הולך בדרך זו?

אספר לך סיפור. הסבא שלי מצד אמי, הרב עזריה יגמונד פרנקל, היה במינכן בתחילת שנות ה־20, כאשר הנאצים החלו לזקוף ראש. הוא היה בדעה שיש להניח לנאצים להיות סובלני כלפיהם ולנקוט במדיניות של חוסר־תגובה.

ב־1926 תקף צעיר נאצי ברחוב את דודי, בנו של סבי, בנוכחות סבי, ונתן לו מכה במרפק, ששיברה כמה מעצמותיו. סבא החליט אז ללמד את הנאצי לקח, ועשה לו מישפט. ביום של גזר־הדין לא הסכים סבא שאמא שלי ובאבא שלי, שהיו כבר נשואים, יבואו לבית־המישפט. הוא היה בטוח שהנאצי ייצא אשם, ורצה להצניע את כל העניין, כפי שישנם היום אנשים טובים הטוענים כי אנחנו צריכים להצניע את נוכחותנו בכל מיני מקומות. שמעון פרס ביקש זאת מאתנו רק השבוע, כאשר הוא היה כאן, התוצאה של המישפט היתה שהנאצי יצא זכאי. השופט קבע כי זו היתה תאונה, וכי דודי קיבל את הפליק מהמרפק שלו, רק משום שהנאצי פתח בחווקה רבה מידי דלת, ומכך נפגע הדוד שלי.

הסיפור הזה מלמד אותי כי צריך להילחם. אסור להצניע דברים. אסור להטביע את הראש בחול. השגיאה של סבא שלי, אני לא אהזור עליה.

האינך חושש שאתה עלול לגרום לי מילחמת אחים?

לא. ראשית, מרבית העם תומכת בנו. ביגלל המעשים שלנו, וביגלל הצידקה שלנו, וביגלל האמונה שלנו, גדלה התמיכה בנו מיום ליום.

גוש־אמנים הוכיח כי הוא יכול לקרוא לפעולה ממש למעלה מ־50 אלף איש, כפי שהדבר התבטא בצעדת ארץ־ישראל. אבל התומכים בנו הם מרבית העם. גם המתנגדים לנו, ייווכחו בסוף כי שגו, וכי הצדק איתנו. הפעילות שלנו, היכולה להיראות כביכול כמעוררת חילוקי־דעות בעם, רק תאחד ותחשל את העם.

האין זה מפריע לך שאתם מתנגשים עם חיילי צה"ל ועם החוק?

המיקרים, שבהם יש אלימות או הגפת ידיים, הם מעטים ביותר. בדרך כלל החיילים מבינים אותנו, ומסכי

אין אסון אם במילחמה על ארץ־ישראל איוה חייל יחטוף בוקס

מים איתנו. כאשר אנחנו מתפללים ברמת־הדסה, והחייל לים שומרים עלינו כעל מפגנים, רבים מהם מצטרפים אלינו לתפילה. והיור תומכים בנו. אפילו מושל חברון תומך בנו.

אנחנו כל הזמן מטיפים לחברים שלנו: בלי אלימות. רק ויכוחים, ושיחות, והתנגדות פאסיבית. האשימו אותי במישפט, שממני יצאתי זכאי, כאילו קיללתי חייל צה"ל. כל מי שמכיר אותי יודע שזה לא נכח! אני מטיפ כל הזמן

אנחנו לא נותנים להם לשרת בצה"ל, אבל דורשים מהם שישלמו מיסים כדי לקנות נשק לצה"ל. מדוע הם צריכים לשלם מיסים שבהם פנטזומים? אנחנו דורשים מהם לשלם מיסים כדי שנוכל להעלות לארץ עוד ועוד יהודים. מדוע הערבים צריכים לשלם בשביל עליה יהודית? יש להגיע איתם למערכת־יחסים כזו, שהם יוכלו לשבת לבטח כאן כאזרחים, אבל לא להטיל על האזרחים חובות שהם אינם חייבים בהם.

הבחירה השניה שיש להציע לערבים היא להיות שווי־זכויות, אזרחים בארץ כמו כל אחד. לשם כך צריכים להתמלא שני תנאים. האחד: שהערבים יבינו כי אנחנו הקמנו כאן מדינה יהודית, על כל המשתמע מכך. שהערבים יחליטו כי הם מצטרפים לרעיון של יצירת המדינה, מודהים איתו ופועלים למענו.

התנאי השני קשור בנו. אנחנו צריכים להיות חזקים ברוח, מאוחדים, מאמינים, עם מלוכד תחת כנפי ההשגחה האלוקית. שני התנאים כפותים זה בזה. הערבים אף פעם לא יאמינו בחזון עמ־ישראל, ולא יוכלו להשתלב בו, אם אנחנו לא נהיה מלוכדים בעצמנו.

אני מאמין כי ההצעה הראשונה טובה לעכשיו, וכי יותר מאוחר, לאחר שנגיע לשלמות עצמית, יקבלו הערבים את הדרך השניה... או הם יהיו שווים לנו: גם ישלמו מיסים כדי לחזק את הביטחון, משום שזה יהיה הביטחון שלהם וגם ישרתו בצה"ל. גם ישלמו מיסים בשביל להעלות יהודים לארץ, משום שיידעו כי המדינה היהודית, בה יש להם חלק ולהם הם שותפים, עומדת על יסוד העלאת היהודים לארץ־ישראל.

בין אם תתקבל ההצעה הראשונה ובין אם תתקבל השניה, האם אינך חושש שהערבים יגברו מבחינה מוספרית על היהודים, ואז המדינה לא תהיה עוד יהודית?

עכשיו אתה מתייחס למיסמך קניג, ואני חושב שהוא

המנהיג ואנשי: ליוניגר ואנשי הגוש

טועה. אדם השלם עם עצמו יכול להכניס אליו הביתה חמישה אזרחים, מבלי לחשוש. הוא יכול להכניס 10 ו־20 אזרחים, ולא יאונה לו כל רע, משום שהוא שלם עם עצמו וחזק יותר. הכמות המיספרית של הערבים לא תהווה בעייה כלל, אם אנחנו נהיה שלמים עם עצמנו. גם אם נהיה כאן מיעוט קטן, אך שלם עם עצמו, לא ניפגע כלל והארץ תהיה שלנו.

האין אתה חושב כי פעולות גושי אמונים מחלישות את הממשלה, ובסופו של חשבון פוגעות במטרה שאתם מאמינים בה? הרי לממשלה חלשה יותר יהיה קשה לעמוד בקצבים.

שלמה המלך אמר: "באין חזון ייפרע עם". מה זה ייפרע? ידוע כי המושג פרוע מייחוס בדרך כלל לאשה סוטה. כאשר תופסים אשה שזנתה, שבגדה בבעלה, פורעים את שיער ראשה. זה כדי שהיא תיראה פחות יפה. ראה עד כמה זה מתאים לחיים המודרניים היום לגבי הנשים המטופחות או פרועות השיער!

לממשלה אין חזון, והיא תביא לכך שהעם כולו יסטה. זה רק נדמה שאנחנו מחלישים את הממשלה. אנחנו מנסים להעניק חזון, כשהיה חזון, הממשלה תהיה חזקה יותר, והעם לא יהיה סוטה. אנחנו, לאמיתו של דבר, מחזקים את הממשלה.

אומרים שאתה תיאטרלי מדי. למשה הקריעה שעשית בסבסטיה, כאשר שר־הביטחון הורה לעזוב את השטח.